

Sygn. akt V CSK 169/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku Ł. B.
przy uczestnictwie P. S.A.
z siedzibą w K.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 października 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 29 września 2017 r., sygn. akt III Ca (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca – Ł. B. wniósł o ustanowienie służebności przesyłu o treści bliżej oznaczonej we wniosku, na oznaczonych nieruchomościach, oraz ustanowienie na rzecz uczestnika - P., w związku z ustanowieniem służebności przesyłu, drogi dojazdu do urządzeń przesyłowych o szerokości 4,5 m. Wniósł też o ustalenie odpowiedniej wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu.

Uczestnik postępowania wniósł o oddalenie wniosku, powołując się na zasiedzenie przez Skarb Państwa służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, których uczestnik jest sukcesorem, na nieruchomościach wnioskodawcy.

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w M. oddalił wniosek, a postanowieniem z dnia 29 września 2017 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację wnioskodawcy.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, wnioskodawca wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W ocenie skarżącego, skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż jest skierowana przeciw orzeczeniu, które w wypadku utrzymania go w mocy, pozbawiłoby trwale skarżącego prawa do żądania uregulowania tytułu prawnego do urządzeń znajdujących się na jego gruncie nielegalnie. Przesłanki ustanowienia służebności przesyłu są spełnione, a uczestnik nie posiada żadnego tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy. Powodem oddalenia wniosku dla Sądów obu instancji było zastosowanie normy powstałej na skutek wykładni wykreowanej przez Sąd Najwyższy w roku 2003 do oceny stanu faktycznego sprzed jej wykreowania, tj. lat 1974 - 2004. W konsekwencji uznano, że istnieje możliwość zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, co rażąco narusza Konstytucję RP oraz art. 1 Protokołu do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednak zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną

podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, powołując się na to, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., skarżący musi wykazać, iż zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ.; z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ.; z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ.).

Przesłanki te nie są spełnione w niniejszej sprawie. Stanowisko dopuszczające możliwość ustanowienia i zasiedzenia jeszcze przed dniem 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (art. 305¹ k.c.) - bez konieczności oznaczania nieruchomości władnącej - nie budzi już w orzecznictwie Sądu Najwyższego wątpliwości i należy je uznać za utrwalone (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008, nr 10, poz. 7 i z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16, OSNC 2017, nr 11, poz. 123 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12, nie publ., z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14, nie publ., z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 106/14, nie publ., z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 547/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2017 r., I CSK 261/16, nie publ. i z dnia 16 marca 2018 r., IV CSK 109/17, nie publ.). Wychodziło ono naprzeciw palącym potrzebom społeczno-gospodarczym i uwzględniało, że kolejne ustawy regulujące zasady i tryb wywłaszczania nieruchomości przewidywały możliwość stosownego ograniczenia prawa własności w drodze decyzji wywłaszczeniowej dopiero w razie niepowodzenia negocjacji z właścicielem, co musiało zakładać możliwość umownego ustanowienia prawa zaspokajającego w sposób trwały potrzeby „przesyłowe” (por. zwłaszcza uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 r., III CZP 87/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 68 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia

8 grudnia 2016 r., III CZP 86/16, OSNC 2017, nr 9, poz. 98). W orzecznictwie tym wiele uwagi poświęcano też argumentacji nawiązującej do konstytucyjnej i prawnomiędzynarodowej ochrony prawa własności, zauważając m.in., że jeszcze przed wejściem w życie art. 305¹ - 305⁴ k.c. właściciele nieruchomości, na których zlokalizowane były urządzenia przesyłowe, musieli się liczyć z obciążeniem nieruchomości analogicznym prawem rzeczowym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2015 r., II CSK 310/14, nie publ., z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 547/15, z dnia 18 stycznia 2017 r., V CSK 159/16, nie publ., z dnia 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, nie publ., z dnia 28 marca 2017 r., II CSK 462/16, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2017 r., I CSK 261/16, z dnia 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17, nie publ., z dnia 24 sierpnia 2018 r., II CSK 190/18, nie publ.; por. też decyzję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 17 maja 2016 r., nr 8585/13, Piekarska i inni przeciwko Polsce). W orzecznictwie Sądu Najwyższego bowiem uznano za dopuszczalne ustanowienie i zasiedzenie służebności gruntowej o tradycyjnym kształcie (z oznaczeniem nieruchomości władnącej), zaspokajającej potrzeby przedsiębiorstw przesyłowych (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2005 r., II CK 489/04, nie publ. i z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, nie publ. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., II CSK 119/06, nie publ., z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, nie publ., z dnia 30 września 2008 r., II CSK 154/08, nie publ. i II CSK 155/08, niepubl., z dnia 7 listopada 2008 r., II CSK 326/08, niepubl., z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, nie publ., z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, nie publ. i z dnia z dnia 23 września 2010 r., III CSK 319/09, niepubl.). Tego rodzaju wykładnia, jak każda wykładnia prawa, jako czynność odtwórcza i rekonstrukcyjna, ma co do zasady zawsze skutek deklaracyjny, co nie może być utożsamiane z naruszeniem zakazu retroaktywności. Z punktu widzenia ochrony prawa własności rezygnacja z konieczności oznaczania nieruchomości władnącej - stanowiąca konstrukcyjne odstępstwo od art. 285 § 1 k.c. - ma znaczenie drugorzędne i jest w istocie jedynie technicznym uproszczeniem, służącym przyspieszeniu postępowania i nie świadczy o braku wystąpienia przesłanki merytorycznej w postaci nieruchomości władnącej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12,

z dnia 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12, nie publ., z dnia 14 czerwca 2013 r., V CSK 321/12, nie publ., z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14, z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 106/14, z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 547/15). System prawa dopuszczał zresztą możliwość ustanowienia służebności gruntowej na rzecz podmiotu prawa (a nie każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej) jeszcze przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (por. art. 286 k.c., który uznawano za namiastkę dawnego art. 175 prawa rzeczowego).

W związku z tym nie można przyjąć, że przyjęcie przez Sąd Okręgowy poglądu o dopuszczalności nabycia w drodze zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesylu przed ustawowym uregulowaniem służebności przesylu w sposób oczywisty narusza prawo.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 520 § 3 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj